

Esipuhe

Aikamme ehkä tunnetuimman sosiologin Anthony Giddensin mukaan pakonomaiset riippuvuudet ovat tulleet täyttämään sitä emotionaalista tyhjiötä, jonka perinteiden purkautuminen on nyky-yhteiskunnassa jättänyt jälkeensä. Ihmisen perustarve on turvallisuus. Giddensin mielestä esimodernissa yhteiskunnassa turvallisuus liittyi traditioihin, ihmissuhteisiin ja rituaaleihin. Jälkimodernissa yhteiskunnassa perheen ja traditioiden merkitys on vähentynyt. Juurettomuus ja turvattomuus yhteiskunnassa ovat lisääntyneet. Jotain on löydettävä tilalle. Riippuvuudet ovat nousseet syrjäytettyjen traditioiden tilalle ja ihminen on tehnyt niistä pakonomaisia tämän päivän traditioita.

Niin Giddensin kuin monien muidenkin riippuvuustutkijoiden mukaan riippuvuudet ovat pääasiassa oppimisen tulosta ja näin niistä eroon pääseminen edellyttää joidenkin uusien toimintamallien opettelua. Aineriippuvuuksien ohella ns. toiminnalliset riippuvuudet ovat nykyajalle tyypillisiä. Erityisesti jälkimmäiset ovat lisääntyneet huomattavan paljon viime vuosikymmeninä. Maaperä on luotu kaikenlaisten riippuvuuksien kehittymiselle. Melkein mihin tahansa voi kehittyä riippuvuus, kuten syömiseen, kuntoiluun, pelaamiseen tai seksiin.

Riippuvuuksille on kansainvälisessä keskustelussa annettu runsaasti muitakin kuin kulttuurissosiologisia selitysmalleja. Yhteenvedona niistä voinee ainakin sanoa, että erilaisilla sosiaalisilla ja yhteiskunnallisilla tekijöillä on keskeinen vaikutus siihen, kuinka yleistä addiktiivinen käyttäytyminen kussakin yhteiskunnassa on ja kuinka monessa asiassa sitä tunnistetaan. Edelleen voi sanoa, etteivät riippuvuudet välttämättä ole itsessään sairauksia, mutta ne aiheuttavat usein niitä. Joka tapauksessa ongelmapelaaminen on uhkapelihimon nimellä otettu sairauden kaltaisena tilana viralliseen tautiluokitukseen 1980-luvun alussa. Tällöin uhkapelihimoa on lääketieteen piirissä alettu pitää kroonisena impulssikontrollin häiriönä, johon liittyy suuri itsemurhariski. Sen esiintyvyydeksi on länsimaissa arvioitu 1-2.5 prosenttia. Tuoreiden kansainvälisten tutkimusten mukaan 20-50 prosenttia uhkapelihimosta kärsivistä on alkoholisteja. Tämän epidemiologisen tosiasian valossa kiintoisilta tuntuvat tuoreen kaksostutkimuksen tulokset, joilla on osoitettu uhkapelihimolla ja alkoholiriippuvuudella olevan osin samaa geneettistä taustaa.

Ongelmapelaaminen on päässyt suomalaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun vasta 1990-luvulla. Ongelmapelaamista ja sen hoitoa on selvitelty muutamassa sosiologisessa ja sosiaalipoliittisessa tutkimuksessa. Niiden käynnistäjänä on yleensä ollut Raha-automaattiyhdistys ja toteuttajina ovat toimineet pääosin A-klinikkasäätiön ja Sininauhaliiton tutkijat. Tutkimusten perusteella ongelmapelaamisilmiö kyetään määrittelemään suhteellisen hyvin ja sen hoidolliseen käsittelyyn on tämän tiedon pohjalta kehitelty erilaisia menetelmiä. Tutkimus on viime vuosina laajentunut joidenkin erityisryhmien ja viimeksi alle 15-vuotiaiden pelaamisen selvittämiseen. Hoito on keskittynyt pääosin a-klinikoille ja muutamaiin päihdehuollon kuntoutuslaitoksiin.

Vaikka selvitykset ovat osoittaneet ettei ongelmapelaaminen ole Suomessa yhteiskunnallisesti vielä laaja ongelma, se on kuitenkin kasvava ongelma. Kokonaispelaamisen määrän lisääntymisen kautta voidaan ennakoida pelaamisen haittojen kasvua. Niiden kohdalla, jotka itse tai läheisinä kärsivät liikapelaamisesta, ongelma on usein vaikea ja traaginen. Siksi ongelmapelaaminen on aina otettava vakavasti ja siihen tarjolla olevia uusia avun, tuen ja hoidon muotoja on tervehdittävä ilolla. Mitä monipuolisempia hoitoja tähän sosiaalisia ja psyykkisiä ulottuvuuksia sisältävään ongelmaan on tarjolla sitä todennäköisemmin erilaiset ongelmapelaajat löytävät itselleen parhaiten soveltuvaa hoitoa. Ammatillista

hoitoa a-klinikoilla ja kuntoutuslaitoksissa on käyttänyt vuoden 1993 jälkeen muutama tuhat ongelmapelaajaksi itsensä määrittelyttä pelaajaa ja peliriippuvaisten itsensä muodostamissa GA-ryhmissä on käynyt vuoden 1992 jälkeen noin 700 eri peluria. Arvion mukaan jälkimmäisistä noin 10-15 prosenttia on kyennyt saavuttamaan vähintään vuoden täydellisen pelaamattomuusjakson.

Olen iloinen ja etuoikeutettu saatuani seurata Sosiaalipedagogisen keskuksen ja siellä erityisesti kouluttaja Pekka Halosen tuella toteutettua Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen tutkijoiden Jaakko Erkkilän ja Tuomas Eerolan ongelmapelaajien monimenetelmäiseen kuntoutukseen kohdistuvaa tutkimusta "Hallitsetko sinä pelejä vai pelit sinua?" Tutkimusprojektissa kehitelty kuntoutusohjelma on harvinaisen monipuolinen hoitokokonaisuus sisältäen yksilö- ja ryhmämuotoista terapiaa ja keskusteluja, alustettuja ryhmäkeskusteluja, musiikkiterapian menetelmiä sekä kulttuuri-elämän eri osa-alueille suuntautuvia vierailuja. Hanke on taitavasti toteutettu ja tutkimusmenetelmällisesti rikas määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmä. Hanke saavuttaa kunnianhimoiset tavoitteensa jopa yleensä vaikeimmin toteutettavissa olevan tavoitteen, eli kuntoutusohjelman toimivuuden ja tehon mittaamisen osalta. Ongelmapelaajien ryhmä on monipuolinen. Käsillä olevassa tutkimuksessa kehitelty kuntoutusmalli antaa uutta toivoa niille ongelmapelaajille, jotka ovat halukkaita ja motivoituneita yrittämään parantaa elämän hallintaansa erityisesti luovia ja toiminnallisia hoitomuotoja käyttäen.

Espoossa 2.5.2001

Lasse Murto, dosentti
A-klinikkasäätiö